

ସମ୍ବିଧାନ

(CONSTITUTION)

ସହର-ବଜାରରେ, ପର୍ବ-ପର୍ବାଣୀରେ, ଯାନି-ଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭିଡ଼ରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସହରମାନଙ୍କରେ ଜନସାଧାରଣ ଓ ଗାଡ଼ି-ମୋଟରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ପୋଲିସ ପ୍ରଶାସନର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଥାଏ।

ସେହିପରି ଆହୁରି ଏକ ଉଦାହରଣ ଏଠାରେ ଦିଆଯାଉଅଛି। ବର୍ଷା ଦିନେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହେଲେ ନଈ ସବୁ କୂଳ ଲଘି ଗାଁ-ଗଣ୍ଡା ସବୁ ଭସାଇ ନିଏ। ମାତ୍ର ଯଦି ବନ୍ଧଟିଏ ବନ୍ଧା ଯାଏ ତେବେ ନଈର ପ୍ରଖର ସ୍ରୋତ ସହଜରେ କୂଳ ଲଘି ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ବରଂ ବନ୍ଧ ପାଣିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ରଖେ।

ପୋଲିସ ବାହିନୀ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଯେପରି ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ବନ୍ଧଟିଏ ଯେପରି ବଢ଼ିଲା ନଈର ପ୍ରଖର ସ୍ରୋତକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିବା ସହିତ ସରକାରଙ୍କୁ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ। ସରକାରର ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ବଢ଼ାଏ।

ସମ୍ବିଧାନ କ'ଣ ?

ସମ୍ବିଧାନ କହିଲେ ଆମେ କ'ଣ ବୁଝୁ? ସମ୍ବିଧାନ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ମୌଳିକ ଆଇନ। ଏହି ମୌଳିକ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସରକାର ଗଠନ କରାଯାଏ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସରକାରରେ (ସଂସଦୀୟ ସରକାର, ରାଷ୍ଟ୍ରପତିୀୟ ସରକାର, ଐକିକ ରାଷ୍ଟ୍ର, ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ଗଣତନ୍ତ୍ର) ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତାର ସୁନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ବଣ୍ଟନ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ। ସମ୍ବିଧାନ ବ୍ୟତୀତ ଅଧୁନା ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ। ବିଶେଷତଃ ଗୋଟିଏ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସମ୍ବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଶେଷ ଭାବରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଗୋଟିଏ ସମ୍ବିଧାନ ମାଧ୍ୟମରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତାର ବଣ୍ଟନ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ବିବାଦର ସମାଧାନ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ରହିଥାଏ। ସମ୍ବିଧାନ ହେଉଛି ରାଷ୍ଟ୍ରର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆଇନ। ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଇନଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବିଧାନଦ୍ୱାରା ମାନ୍ୟତା ପାଇଥା'ନ୍ତି।

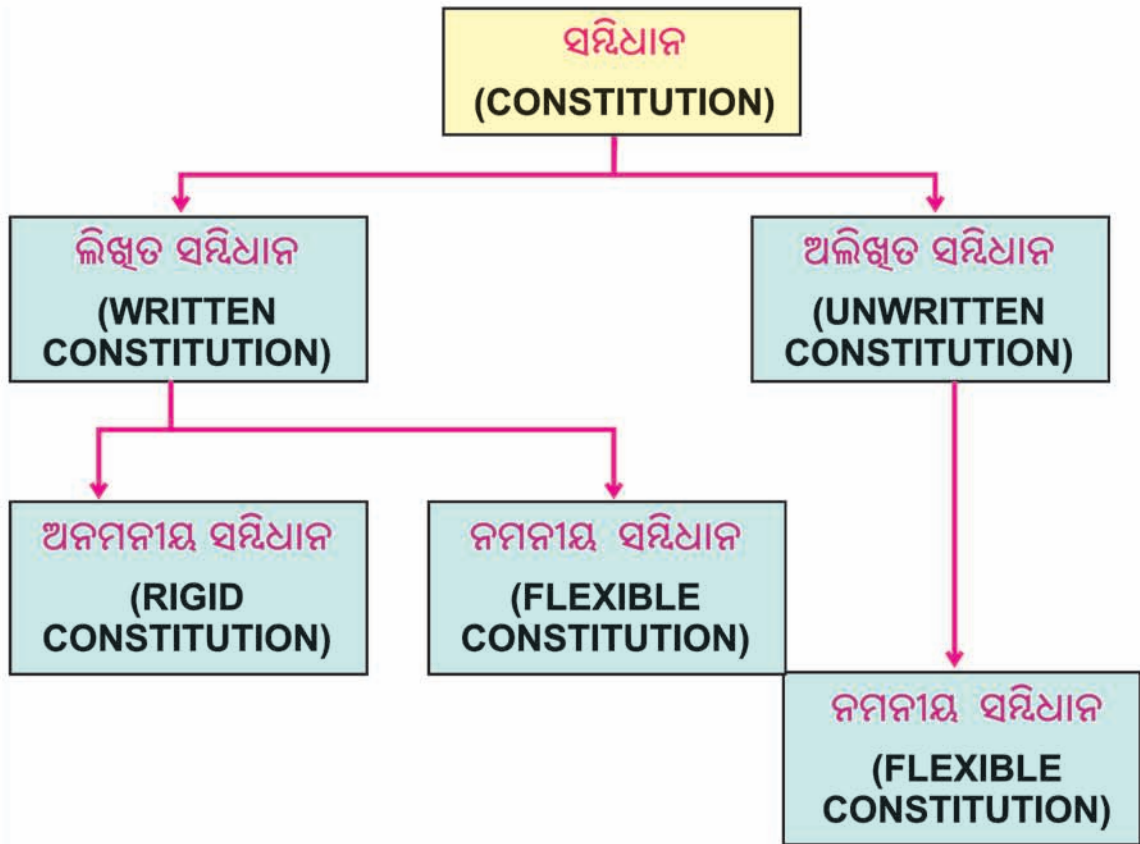
ତୁମେ ଜାଣିଛନ୍ତି ?

ଫାଇନରଙ୍କ ମତରେ:

ସମ୍ବିଧାନ ମୌଳିକ ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କର ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଟେ।

ଉଲ୍‌ସେଙ୍କ ମତରେ (Woolsey):

ସମ୍ବିଧାନ ହେଉଛି ନୀତିମାନଙ୍କର ସମାହାର। ଯାହାଦ୍ୱାରା ସରକାରଙ୍କର କ୍ଷମତା, ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଏବଂ ସରକାର-ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କର ସମନ୍ୱୟ ହୋଇଥାଏ।

ଆମେ କଣ ଶିଖିଲେ ?

ସମ୍ବିଧାନ କହିଲେ ଆମେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟକୁ ବୁଝୁ ।

- (କ) ସରକାର ଗଠନ ଓ କ୍ଷମତା
- (ଖ) ଦେଶର ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ନିୟମ ଓ ବିଧି
- (ଗ) ଜନସାଧାରଣ ଏବଂ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ
- (ଘ) ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅଧିକାର ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ବିବରଣୀ ଓ ସୁରକ୍ଷା

ସମ୍ବିଧାନକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି ।

- (୧) କ୍ରମ ବିକଶିତ ସମ୍ବିଧାନ
- (୨) ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ସମ୍ବିଧାନ

(୧) କ୍ରମ ବିକଶିତ ସମ୍ବିଧାନ :

ଏହି ସମ୍ବିଧାନକୁ କେହି ପ୍ରଣୟନ କରିନଥାନ୍ତି । ଏହା ଆପେ ଆପେ ଘଟଣାଚକ୍ରରେ, ଐତିହାସିକ

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

❖ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ ସମ୍ବିଧାନ କହିଲେ କେବଳ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ, ଯେଉଁଥିରେ ସରକାରଙ୍କର କ୍ଷମତା, ସଂଗଠନ, ଜନସାଧାରଣ ଏବଂ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅଧିକାର, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ ସମ୍ବିଧାନ କହିଲେ ଲିଖିତ ସାମ୍ବିଧାନିକ ନୀତି ସହିତ ଅଲିଖିତ ପ୍ରଥା, ପରମ୍ପରା ଓ ଚଳଣୀ ଯାହାଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସରକାରର କ୍ଷମତା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୁଏ, ତାହାକୁ ବୁଝାଏ ।

❖ ବ୍ରିଟେନର ସମ୍ବିଧାନ ବିକଶିତ ସମ୍ବିଧାନର ଏକ ଉଦାହରଣ ।

ବିବର୍ତ୍ତନ, କ୍ରମ ବିକଶିତ ରାଜନୈତିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ସମ୍ବିଧାନ ସାମାଜିକ ଆଚରଣ, ଚଳଣୀ, ପ୍ରଥା ଏବଂ ପରମ୍ପରା ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ।

ତୁମ ସମାଜରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଥାଗୁଡ଼ିକର ଉଦାହରଣ ଦିଅ ?

(୨) ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୀତ ସମ୍ବିଧାନ :

ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା କରାଯାଇ, ଉକ୍ତ ସଭା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବିଧାନକୁ ଲିଖିତ ଦଲିଲ ଆକାରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହେଲେ, ଏହାକୁ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯାଏ । ଉକ୍ତ ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ଆବଶ୍ୟକ ।

ଜାଣିଛ କି ?

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା, ଭାରତ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଆଦିର ସମ୍ବିଧାନ ହେଉଛି ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନର ଉଦାହରଣ ।

କେଉଁ କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏକ ଲିଖିତ ଦଲିଲ୍ ଏବଂ ସଂବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼େ ? ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ (Written Constitution)

ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନ, ଯାହାକୁ ସେହି ଦେଶର ସରକାର ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଏହି ସମ୍ବିଧାନରେ ସରକାରର ସଂଗଠନ, ସରକାରର ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ବଣ୍ଟନ, ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଏବଂ ସୁରକ୍ଷା ସରକାର ଓ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ଆଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଆଇନ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଗାର୍ଡ଼ରଙ୍କ ମତରେ:

ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ସୁଚିତ୍ରିତ ଯୋଜନା ଯାହାକି ଯଦି ସହକାରେ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ ସଭା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୟନ ଓ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥାଏ ।

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନକୁ ଆଇନଜୀବୀମାନଙ୍କର ଭୂସ୍ୱର୍ଗ
କୁହାଯାଏ। (Lawyers'Paradise)

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନକୁ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବବୃହତ ଲିଖିତ
ସମ୍ବିଧାନ (୩୯୫ ଧାରା ବିଶିଷ୍ଟ) ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

ବିଶ୍ୱର କେଉଁ କେଉଁ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ଲିଖିତ
ସେହିପରି ଛଅଟି ଦେଶର ନାମ, ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ଲେଖା ।

କେହି କେହି ସମ୍ବିଧାନବିତ୍ ମତ ଦିଅନ୍ତି ଯେ, ଗୋଟିଏ
ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଆଖି ଆଗରେ ନ ରଖି ଲିଖିତ
ସମ୍ବିଧାନଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଅର୍ଥ ଜଣେ ଦରଜୀ ଗୋଟିଏ
ବ୍ୟକ୍ତିର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଶରୀରର ବିକାଶକୁ ଆଖି ଆଗରେ
ନ ରଖି ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରୁ ପୋଷାକଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା
ସହିତ ସମାନ ।

ଦୁଇ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରିକେଟ ଖେଳ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ହେଉଥିଲେ ଏବଂ କୌଣସି କାରଣରୁ ରେଫରୀଙ୍କ
ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଗୋଟିଏ ଦଳ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନହେଲେ ରେଫରୀ କଣ କରିବେ ?

ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ (Unwritten Constitution)

ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଦ୍ୱାରା
ତିଆରି ହୋଇ ନ ଥାଏ କିମ୍ବା କୌଣସି ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ ବା
ଦଲିଲ ଆକାରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରେ
ନାହିଁ। ଏହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ମୁଖ୍ୟତଃ ପ୍ରଥା, ପରମ୍ପରା ଚଳଣି
ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ିକ
କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲିଖିତ ଆଇନ ଏବଂ ପ୍ରଥା ଦ୍ୱାରା
ପରିଚାଳିତ ହୁଏ।

ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନରେ ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଲିଖିତ ଆକାରରେ ନ ଥାଏ। ଏପରିକି ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା
ଏବଂ ଆମ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସମ୍ବିଧାନ
ବିଶ୍ୱର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ । ଏହା
୧୭୮୯ ମସିହାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ
ଆସୁଅଛି।

୧୯୪୬ ମସିହା କ୍ୟାବିନେଟ
ମିଶନର ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ଭାରତରେ
ଲୋକପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ
ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ତିଆରି
ହୋଇଥିଲା। ଉକ୍ତ ସଭା ୧୯୪୯ ମସିହା
ନଭେମ୍ବର ୨୬ ତାରିଖରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ
କଲା ଏବଂ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ
୨୬ ତାରିଖଠାରୁ ଏହି ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ
କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ବିଶ୍ୱର କୌଣସି ସମ୍ବିଧାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ
ଅଲିଖିତ ନୁହେଁ। ଏପରିକି ୧୨୧୫-
ମାଗ୍ନାକାର୍ଟା, ୧୬୨୮- ପିଟିସନ ଅଫ
ରାଇଟସ୍, ୧୯୧୧- ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟାରୀ
ଆକ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଦଲିଲ
ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ। ବ୍ରିଟିଶ
ସଂବିଧାନ ଏକ ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନର
ଉଦାହରଣ ଅଟେ ।

ଏହି ସମ୍ବିଧାନରେ ଅନେକ ପ୍ରଥା, ସାମାଜିକ ଆଚରଣ, ପରମ୍ପରା ଓ ଚଳଣୀ ପରି ଅନେକ ଅଲିଖିତ ଜିନିଷ ରହିଅଛି ଯାହାକୁ କି ଉକ୍ତ ଲିଖିତ ସଂବିଧାନର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ।

ଗାର୍ନରଙ୍କ ମତରେ ଏକ ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନରେ ଅଧିକାଂଶ ଆଇନ ଅଲିଖିତ ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ଆଇନ ଅଲିଖିତ ନୁହେଁ ।

ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ଓ ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଟି ତୁମ ମତରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଏବଂ କାହିଁକି?

ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ (RIGID CONSTITUTION)

ଯେଉଁ ସମ୍ବିଧାନକୁ ସହଜରେ ସଂଶୋଧନ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ତାହାକୁ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯାଏ। ଏହାର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ଏଠାରେ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ପରି ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନ (Constitutional Law) ଓ ସାଧାରଣ ଆଇନ (Ordinary Law)ର ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ସଂଶୋଧନ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହୁଏ ନାହିଁ। ଏଠାରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ସାଧାରଣ ଆଇନର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀଠାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନ ସମ୍ବିଧାନର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଯେତେବେଳେ ଏବଂ ଯେଉଁ ଉପାୟରେ ଚାହିଁଲେ ଏହାର ସଂଶୋଧନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ। ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ସମ୍ବିଧାନରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଥାଏ ।

ସମ୍ବିଧାନରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଅଟେ ।

ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନର ୩୬୮ ଧାରାରେ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଅଛି । ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସଂସଦ କେତେକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସହଜରେ ସଂଶୋଧନ ଆଣି ପାରେ ଯଥା ନୂତନ ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି, ନାଗରିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଇନ, ରାଜ୍ୟ ବିଧାନ ପରିଷଦର ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଉଚ୍ଚେଦ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏକ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ସମ୍ବିଧାନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଓ ତର୍କମା ନ୍ୟାୟାଳୟର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ (Flexible Constitution)

ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସାରେ ସମ୍ବିଧାନକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଯଥା ଅନମନୀୟ (Rigid) ଏବଂ ନମନୀୟ (Flexible) ସମ୍ବିଧାନ ।

ଜାଣିଛ କି ?

ଭାରତରେ ସଂଖ୍ୟା ଗରିଷ୍ଠ ଦଳର ନେତାଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ବାଛିବା ସମ୍ବିଧାନରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଏକ ପ୍ରଥା ତଥା ପରମ୍ପରାର ଉଦାହରଣ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନର କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦାହରଣ ଅଟେ ।

ଏକ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅତି ସହଜ । ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ କହିଲେ ଯେଉଁ ସମ୍ବିଧାନରେ – ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନ (Constitutional Law) ଓ ସାଧାରଣ ଆଇନ (Ordinary Law)ର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନଥାଏ ତାହାକୁ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯାଏ । ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ସାଧାରଣତଃ ସମ୍ବିଧାନକୁ ସଂଶୋଧନ କରିଥାଏ ।

ଖଣ୍ଡିତ କାଠ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ବେଲୁନ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଟି ଅନମନୀୟ ଏବଂ କେଉଁଟି ନମନୀୟ ଦର୍ଶାଅ ?

ଏକ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ଲଟକି ଆସିଥିବା ଏକ କୋମଳ ଲତା ସ୍ୱରୂପ । ଯେ କୌଣସି ଯାନ ରାସ୍ତାରେ ଯିବା ଆସିବା କରିବା ସମୟରେ କୋମଳ ଲତାଟିକୁ ଆଡେଇ ଦେଲେ ଯାନଟି ସେହି ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଗଲା ପରେ ଉକ୍ତ କୋମଳ ଲତାଟି ତାର ପୂର୍ବ ସ୍ଥିତିକୁ ଯେପରି ପୁନର୍ବାର ଫେରି ଆସେ, ସେହିପରି ଏକ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଏହାର ଆକୃତି ନଷ୍ଟ ନ କରି ଯେ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିର ମୁକାବିଲା କରିପାରେ ।

ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ସଂଘୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ପାଇଁ ଏକ ଲିଖିତ ଓ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଆବଶ୍ୟକ । ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଦେଶର ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଛିରତା ଆଣିପାରେ ନାହିଁ । ସଂସଦରେ ଥିବା ଶାସକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ମନମୁଖୀ ଶାସନକୁ ପ୍ରଶ୍ନୟ ଦିଏ ।

ଗୋଟିଏ ଅନମନୀୟ ଓ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲେଖ ।

ସମ୍ବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତା (Need of Constitution)

ସମ୍ବିଧାନ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୂଳଭିତ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ।

ସମ୍ବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

୧. ସରକାରଙ୍କର କ୍ଷମତା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ ।
୨. ସରକାରଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଦିଏ ।
୩. ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ସୁନାଗରିକ କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରେ ।
୪. ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧର ମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରିବାରେ ସମ୍ବିଧାନର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଅଛି ।
୫. ଏକ ସଂଘୀୟ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କେନ୍ଦ୍ର-ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କ୍ଷମତା ବଣ୍ଟନ ସମ୍ବିଧାନ ଜରିଆରେ ହୋଇଥାଏ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ସମ୍ବିଧାନବିତ୍ତମାନେ ମତ ପୋଷଣ କରନ୍ତି ଯେ, ଗୋଟିଏ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ପାଇଁ ତିଆରି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ କାରଣ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ନୂତନ ଯୁଗର ଆହ୍ୱାନକୁ ମୁକାବିଲା କରିପାରେ । ସମ୍ବିଧାନ ପୁରୁଣା ହୋଇଗଲେ ନୂତନ ସମାଜ ସହିତ ତାଳ ମିଳାଇ ରହିପାରେ ନାହିଁ ଯାହା ଫଳରେ ପୁରୁଣା ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସମ୍ବିଧାନ ୨୬ ଥର ସଂଶୋଧନ ହୋଇଥିବା ଛଳେ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ୧୦୪ ଥରରୁ ଅଧିକ ସଂଶୋଧନ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମ୍ବିଧାନ ନମନୀୟ ହେଲେ ସମୟ ସହିତ ପାଦ ମିଳାଇ ଚାଲିବାରେ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ।

୬. ନାଗରିକ ଏବଂ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରେ ।

୭. ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ମୌଳିକ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକର ସୁରକ୍ଷା କରେ ।

୮. ପ୍ରଚଳିତ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆଇନ ସମ୍ମତ କରାଏ ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?

ସମ୍ବିଧାନ ଯଦି ଅତ୍ୟଧିକ ନମନୀୟ ହୁଏ ତେବେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ହାତରେ ଏହା ଏକ ଖେଳନା ସାଜିଲେ ଦେଶ ପ୍ରତି ବିପଦ ମାଡ଼ି ଆସେ ।

ସମ୍ବିଧାନ କାହିଁକି ଦରକାର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖ ।

ଆମେ କଣ ଶିଖୁଛୁ ?

- ଗୋଟିଏ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଯେଉଁ ମୌଳିକ ଆଇନ ଆବଶ୍ୟକ, ତାକୁ ସେ ଦେଶର ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯାଏ ।
- ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ ସଭା ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ଓ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥାଏ ।
- ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଓ ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ଅଟେ ।
- ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ କୌଣସି ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭା ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୋଇନଥାଏ ଏବଂ ଏହା କୌଣସି ଲିଖିତ ପୁସ୍ତକ ବା ଦଲିଲ ଆକାରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରେ ନାହିଁ । ଏହାର ଉତ୍ପତ୍ତି ମୁଖ୍ୟତଃ ପ୍ରଥା, ପରମ୍ପରା ଓ ଚଳଣି ଉପରେ ଆଧାରିତ ।
- ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ ।
- ଯେଉଁ ସମ୍ବିଧାନକୁ ସହଜ ଉପାୟରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ପାରେ, ତାହାକୁ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯାଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ।
- ଯେଉଁ ସମ୍ବିଧାନର ସଂଶୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ କଷ୍ଟ ସାଧ୍ୟ ଏବଂ ସାମ୍ବିଧାନିକ ଆଇନ ସମ୍ବିଧାନର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇ ପାରେ, ତାହାକୁ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ କୁହାଯାଏ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସମ୍ବିଧାନ ଏକ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧. ସଂକ୍ଷେପରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ ।

- (କ) ସମ୍ବିଧାନ କହିଲେ କଣ ବୁଝ ?
- (ଖ) ସମ୍ବିଧାନର ପ୍ରକାର ଭେଦ ଲେଖ ।
- (ଗ) ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତା କଣ ?
- (ଘ) ଅଲିଖିତ ଏବଂ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କଣ ?
- (ଙ) କେଉଁ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ଏବଂ କାହିଁକି ?
- (ଚ) ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଦେଶର ପ୍ରଗତିରେ କିପରି ସହାୟକ ହୁଏ ?

୨. ‘କ’ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଲିଖିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଖ’ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଥିବା ସଂପର୍କିତ ଶବ୍ଦ ସହିତ ଗାରଟାଣି ଯୋଡ଼ ।

‘କ’ ସ୍ତମ୍ଭ	‘ଖ’ ସ୍ତମ୍ଭ
ଅନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ	ନମନୀୟ ସମ୍ବିଧାନ
ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା	ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ସମ୍ବିଧାନ
ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ବିଧାନ	ବୃହତ ସମ୍ବିଧାନ
ୟୁଗୋସ୍ଲାଭିଆ ସମ୍ବିଧାନ	ଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ
	ଅଲିଖିତ ସମ୍ବିଧାନ

